

טיפים ללומדי הדף-היומי
השבוע מיום א' ב' דראש השנה עד שבת שובה תש"ע
על פי הספר: "שיעורים בהגדות חז"ל"
של הרב חנוך גבהרד
מסכת בבא-בתרא מדף ל' עד דף ל"ו
קובץ מספר 015

מי שאינו רואה את חברו כזה פרק זמן, כבר ראוי לעשות ברכה, כי החבר החל לשקוע מהתודעה. כך מוצאים אנו בפרטים רבים את החודש כיחידת זמן, שיותר ממנו כבר נחשב ליחידה חדשה, כגון: "הרגיל בזיתים משכח תלמודו" (הוריות יג/ב). אבל כשפרק זמן של יותר מחודש מפסיק ביניהם, זה אינו נחשב כ"רגיל", אלא כ"מזדמן".

חודש מרחשון נקרא כך, כי זה לשון "מרחשן", כלומר: רחישת השפתיים, כי במשך כל החודש עדיין מתנגנים על השפתיים קטעי תפילה ושירי הימים הנוראים.

מסכת בבא בתרא לא/ב
לזילותא דבית דין לא חיישינן

בגלל אילוץ מסויים קובעים חכמי בית הדין הנחיה מעוררת תמהון, בטיעון: "אין צורך לחשוש שיזלזלו בבית הדין". המושכל הראשון הוא שממקום חיובי לא יכולים לצאת דברים שליליים, וחוק נכון אינו מביא טעויות. הבעיה של קביעה תמוהה כזו אינה אמיתית, אלא רק שבני אדם לא יבינו, אם בכל הקביעות מתנהג בית-הדין נכון, מתייחסים אליו כולם בכבוד ראש, ולא רק שלא יהיה מצב של "על כל פשעים תכסה אהבה", אלא איש לא יחשוב שיש טעות.

לא בגלל שהציבור אינו די חכם לערוך את החשבון ולגלות את הטעות, אלא כשיש אמון במנהיגים, מניחים שסיבות כמוסות מנחות אותם.

צר-העין והאופק יטען שכדי ללמד זכות על מי שנראה כטועה, יש צורך לעשות מצוה של "לפנים משורת הדין", ולעקם את האמת כדי להוציאו זכאי. בעוד שהאמת היא בדיוק להיפך!

את המצווה לדון לכף זכות לומדים חז"ל מהנאמר: "בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט/טו, וברשי"י שם). "צדק" אינו לפנים משורת הדין, אלא היושר המוחלט! משם נובעת ההטיה לכף זכות.

מסכת בבא בתרא דף לב/ב
אין, שטרא זייפא הוא

התובע לחש באזני הדיין שהשטר מזוייף ותביעתו נפסלה למה הוא לחש? הרי הוא לא חשב לקצור גלי-תהילה בעיני הרב על אמנות זיוף החתימה. מה הוא כן חשב? התשובה היא: "הוא לא חשב"! "הוא אינו יודע לחשוב"! זה אינו סיפור מהעבר הרחוק, אלא הוא לקוח מחיי היום יום.

זייפנות אינה מקצוע אל מנטליות! זייפנות היא חקיינות משודרגת ומהוקצעת. אין למחזיק שטר מזוייף אישיות משלו. לשונו של מחזיק שטר מזוייף דולפת, וסודותיו זבים ממנו בחוסר שליטה.

מסכת בבא בתרא דף לא/א
ניכסי דבי בר-סיסין

המוכר שהציע קרקעות של "בר-סיסין", נאלץ להיפרד גם מקרקע שאינה של בר-סיסין, בגלל שכך כינו אותה, וכינוי ההמון מתגבר על החוק הבלתי מעורער: "המוציא מחברו עליו הראיה". מדוע? כי כינוי זה מהות! "אני" זה מה שמכנים אותי! מכנים אותי בהתאם לתדמית הקורנת ממני! בשעה שאדם נפטר לבית עולמו, אומר הקב"ה למלאכי השרת: "צאו וראו מה הבריות אומרים עליו" (קה"ר יב/ב). אין לנפטר זכות ווטו, והוא אינו יכול לטעון: "הבריות צרי-עין, אינם מפרגנים לי".

אמנם בני האדם די עדינים מלומר בקול רם דברי ביקורת מאחורי מיטת המת, אבל מתוך הנימה והמנגינה, ניתן לחוש אם המלווים מצטערים, או שהם אדישים למותו, או שאנחת-רוחה נמלטת מגרונם על שסוף סוף מת, וקצת ביקורת בלבבם על מלאך המוות, שאיחר עד עתה.

זהו הדרשן שהספיד שני אנשים, ובשניהם בכה במידה שוה, אלא שבאחד הוא התאמץ שלא לבכות ולא כל-כך הצליח, ובשני הוא התאמץ כן לבכות ולא כל-כך הצליח. אנו מכירים את התופעה שאנשים הולכים ללוות נפטר בדרכו האחרונה, ואינם מטיחים בו ביקורת, חלילה, שהרי ישנו חרם הקדמונים שלא לדבר על המת, אבל מורגשת בחלל שאלה; האם כבר יפסיקו מעתה המריבות, ותיגמר סוף סוף הטרוניה? ושאר תחושות דומות של אבן הנגולה מלב המלויים.

ישנה גם תופעה הפוכה, כאשר מלווים נפטר בתחושת יתמות והרגשה כבידה, שמעתה כבר הרבה דברים חיוביים, טובים ויעילים עתידים להיפסק.

כל התחושות הללו אינן הדברים שהספדן הרישמי מעלה בדרשתו, אלא הם מנקרים בתת-המודע של הציבור, ועל פי מחשבות אלה נקבע חלקו של הנפטר בגן-עדן, כי בעולם האמת לא קובעים מעמד על פי משאלות-לב של הנפטר או אשליה ודמיון של בני-משפחתו, אלא אך ורק על פי התדמית שקרנה ממנו כלפי כל הציבור. אם היתה לו טעות לחשוב: "מה איכפת לי מאנשים", עליו לדעת שדעתם תקבע את מקומו הנצחי! (ראה שבת קיח/ב: "חושדים בו ואין בו").

"אני" זה מה שאחרים חושבים עלי! כמו ש"נכסי דבר-סיסין" זה מה שאנשים חושבים.

מסכת בבא בתרא דף לא/א
עביד איניש דטריד תלתין יומין בשוקא

שלושים יום אינם עשרים ותשעה ועוד אחד, אלא ערכה של פרק חיים נפרד ומוגדר לעצמו. זהו פרק זמן שמערכת חשיבה עוברת שינויים, עידכונים "נייעס" הופכים ל"אלטע-זאכען", דברים מרגשים הופכים להיות נידושים, הרגלים מתאזרחים, והנפש כבר מוכנה להתרגשות מחודשת מדברים שכבר דעכו.

הפתגם המפורסם "סוף גנב לתליה" אינו עונש מסתורי המפתיע ממרחקים, אלא תוצרת עצמית של הגנב עצמו, ותוצאה של שונו הארוכה וחסרת המעצורים.

מסכת בבא בתרא דף לג/

רבי בר שרשום שילם את מה שאינו חייב, לא רצה להשבע על אמת

להשבע זו מצווה! (דברים ו'יג. סה"מ לרמב"ם עשה ז'). כך כתב הרמב"ם: "מצות עשה שישבע מי שנתחייב שבועה בבית דין בשם, שנאמר: 'ובשמו תשבע', זו מצות עשה שהשבועה בשמו הגדול והקדוש מדרכי העבודה היא והידור וקידוש גדול הוא להשבע בשמו" (שבועות יא/א). מדוע לא רצה החכם לעשות מצוה? ועוד יכול היה להרוויח ממון, וממילא זו מצוות עשה שמתן שכרה בצידה.

בשבועה נכנס הנשבע אל מערכת שבו הוא נשלט, ולכן האוחז מברשת צבע בידיו, הוא "צובע" ולא "נצבע", ואילו האוחז ספר תורה בידיו אינו "שובע" אלא "נשבע". העושה כן כדי להתקדם ברוחניות, אכן מקיים מצווה, שדוד המלך הגדיר אותה בלשון זו: "נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיְמָהּ לְשֵׁמֶר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ" (תהילים קיט/קו). איש איכות אינו מנצל מעמד כל כך מרומם כדי להשאר בידיו פרוטות זעומות, שהרי בגללן הוא נכנס למערכת שבה הוא נשלט, ואילו אם יסכים לוותר על הממון שהוא זכאי לו, הוא הופך מנשלט לשולט ומ"נשבע" ל"שובע".

במסכת ב"ב (דף נח/א), ישנה דוגמה נהדרת על "שודא" כזה, שהדיין השליך את אמדן דעתו, למי מהבנים ביקש האב לתת את הירושה, וקבע שלא על פי חוקי ההלכה, אלא ערך מבחן על-פי ה"שלחן ערוך החמישי", ושלח את כל היתומים להכות בקבר האב, ודווקא זה שהמרה את הצוואה זכה בירושה. ההיסטוריה הארוכה והמפוארת שלנו יודעת להצביע על אלפי "שודא" כאלה, הנראים כרוח הקודש של הוד החכמה.

מסכת בבא בתרא דף לה/ב גזלן דרבים לא שמה גזלן!

אלא כיצד הוא נקרא?
אין לו שם!
אין לו אישיות!
הוא שקוף! אין-ואפס! וואקום! ריק! חלל! העדר!
הגזלן את חברו עושה זאת כדי להשתלט עליו ולהיות במקומו ובמעמדו, לפחות באופן חלקי.
אבל ההרבים, הרי זה אני, אתה ואנחנו.
על גיבושו של הציבור גאוותנו!
הגזלן אותם אינו נחשב כגזלן את עצמו, אלא כעושה לעצמו חורים! בכיס החל ובכל מערכת החיים כלה.
הוא עצמו יהיה ראשון הנפגעים מחברה בלתי מגובשת, שאינה מסוגלת לעזור לחלשיה, ולהושיע את אומלליה.

מסכת בבא בתרא דף לה/ב

אי דלי ליה צנא דפירי - לאלתר הוי חזקה

כל החיים שלנו הינם ויכוח מתמיד עם היצר הרע, ומאבק בלתי נלאה על כיבוש הנקודה המרכזית באישיות, אותה נקודה שנותנת את הטון.
פעמים רבות אנו מתרגשים ממעשה טוב, מאוירה עילאית, ממאורע מרומם וכדומה. מאידך גם החטא יודע להותיר לנו טעם על השפתיים.
חז"ל הגדירו זאת "בינוניים - זה וזה שופטין" (ברכות סא/ב).
הצדיק המופלג והרשע הגמור נמצאים בשני הקצוות המוחלטים, האחד אינו מכיר את החטא והשני אינו מכיר את התשובה. כל השאר ממוקמים באמצע.
אצל האחד נמצא המחוג כמעט בקצה הימני של הסקאלה, ואצל השני הוא נמצא בדיוק בצד ההפוך, וכל השאר בתווך, כשכפות המאזניים נעות ללא הרף אנה ואנה.
המאבק בין שני כוחות אלה אינו על מנה של פגי-שביעית, או יום-כיפור קטן כמותל. אלא על הלב, על מרכז הכובד ונקודת ההטיה.
מי יהיה המוביל, שכל שאר הכוחות יתבטלו בפניו. המאבק לא רק שהוא יכול להימשך כל החיים, אלא הוא גם צריך להשאר כל החיים! הוא זה אשר נותן את הטעם והצבע לחיים.
?מות המשיח הם "ימים שאין בהם חפץ" (קהלת יב/א), ביארו חז"ל: "שאיין בהם יצר הרע" (שבת קנא/ב). מהטעם הזה המליצו חז"ל: "ירגיו יצר הטוב על יצר הרע" (ברכות ה/א). כלומר: יתגרה ויעורר מלחמה. כי מאבקים הם היפך השאננות והאדישות, אויבי ה"שטייגען".
כל זה טוב ויפה בתנאי שאנחנו לא "דלי ליה [ליצר הרע] צנא דפירי", הנכנע לפניו בהתבטלות והערכה - "לאלתר הוי חזקה!"
היו גדולי עולם, שזכו לתמונה הפוכה, שהיצר הוא זה ש"דלי להו צנא דפירי". כגון רבי יהושע בן לוי, שמלאך המוות הפקיד בידיו את כלי העבודה שלו (כתובות עז/ב). את רב אחא נשק השטן ברגל (ב"ב טז/א).

מסכת בבא בתרא דף לג/א

נסכא דרבי אבא

סוגיא זו זכתה להיות משובצת כאחד הנושאים המרתקים ב"ישיבישיה רייד".
ה"שיעורים בהגדות חז"ל" מצביע על העובדה ש"נסכא" היא חתיכת כסף, והיא לא היתה של רבי אבא, הוא היה רק עד לויכוח בין שנים בבית-הדין והביע דעה.
וכל חכמי הדורות מכנים את הסוגיה הנכבדה הזו על שמו.
"מטיל הכסף של רבי אבא".
מאחר וקיים כלל: "כבוד שווה כסף", ומעמד אפשר לתרגם לפיננסים, אפשר לנסות לחשוב כמה היה מסכים איש אמיד לשלם כדי ששמו יהיה משובץ בתורת-הנצח, במקום הנכבד ביותר שיכול בר-דעת להעלות בדעתו.
אלפי חתיכות נסכא ישמח כל בר-דעת לשלם כדי לזכות בנבואה: "וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמֹּתַי יָד נָשָׁם, טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת, שֵׁם עוֹלָם אֶתָּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת" (ישעיהו נ/ה).
רבי אבא לא נתן ממון, אלא סברא, והנה הנסכא הזו היא נחלתו הבלעדית - "נסכא דרבי אבא".

מסכת בבא בתרא דף לה/א

שודא דדייני

הפירוש המילולי של "שודא דדייני" הוא "השלכת הדיינים"
כלומר: הטלת התשובה על פי מראה העיניים ונטיית הלב של מבקש האמת.
כאשר בא לפני הדין מקרה שבו תחושת הלב קובעת, ולא ניתן לקבוע פסק-הלכה על פי ספר החוקים, אלא על פי נטיית רוח הדברים, במקרה כזה תהיה החלטת הדין שונה, אם בעל הדין תלמיד חכם או עם הארץ, צדיק או רשע, ישר או שקרן, כי שינויים אלה קובעים במאד את נטיות הלב של הנידון ושל בעל-דינו, ובהתאם לכך משתנה גם נטיית לב הדין, וזו לא הטיית-דין אלא קביעת האמת על פי כללי הגיון, ומועגן בנאמר: "בצדק תשפט עמיתך (שבועות לב): "ינכסי לטוביה".

מסכת בבא בתרא דף לו/א מאן דמחזיק מגודא דערודי

בקצה השדה, בצד החיצוני של הגדר היו משאירים עצי פרי, והחיות המתגנבות שרואות את הנמצא בחוץ, כבר אינן טורחות לטפס על הגדר. המחזיק בחלק ההוא ואוכל מהפירות שם, אינו נחשב כמחזיק בשדה. לכאורה יש לשאול: בעל השדה אמור למחות! הרי הוא נוטל את מה שהשאירו בשביל החיות, כשהוא יגמור הכל, החיות תחזורנה אל תוך השדה! התשובה לכך, שהרי גם כאשר החיות עצמן תגמורנה שם הכל, הן תחזורנה לשדה! מדוע אין כזה חשש? כי מראש הקדיש בעל השדה את החלק שמחוץ לגדר - שכל החיות יקחו! מדוע יגרע חלקו של מהלך על שתיים? למה ששועל יאכל ענביל לשובע, וכשאדם יבוא שמה ישליכו עליו רגב אדמה? אין זאת אומרת שבעל השדה רואה את הפולש כחיה, אלא שהוא התייאש לגמרי מאותה חלקה, וכל המבקש לעשות בה כטוב בעיניו, לא יגורש. בשדה שלי אני מתמודד עם פולשים, שם יתמודדו הפולשים זה עם זה.

מסכת בבא בתרא דף לו/א בנהרדעא טייעי שכיחי

בגלל זה צריכים העיזים השגחה צמודה. התורה מגדירה את ישמעאל "פרא אדם" (בראשית טז/יב). אפשר להציע הרבה הגדרות ל"פרא" ועוד הרבה הגדרות ל"אדם", ואחר כך כשנמצאם להשאיר רק את מה שמתאים גם לזה וגם לזה, ונחשוב מה יכול להיות נכון להגדרה "אדם" ולהגדרה "פרא"? אפשר להציג כמה ספקות. אבל "גנב"? זה לא 'פרא' ולא 'אדם'! אך מאחר והתרגום הפשוט של "פרא" זה "מתפרץ", הרי שגם בפירושי ההגדרה מרשים פראי האדם לעצמם להתפרץ, ולעשות את כל מה שאינו מתאים ואינו מאפיין אותם.

מסכת בבא בתרא דף לו/ב ניר הוי/לא-הוי חזקה

דיון משטרע על פי עמוד שלם; האם חרישה מוכיחה בעלות שתם שדה עומדת לחרישה ולא לאיכסן או בנייה, חרישה מסירה את כל מפריעי הצמיחה ומשביחה את הקרקע, כנאמר: "נירו לכם ניר ואל תזקעו אֶל קְצִים" (ירמיהו ד/ג). אבל חרישה עצמה אינה אלא הכנה לשלב העקרוני שחייב לבוא אחריה - זריעה או נטיעה. חרישה דומה ל"סור מרע", והזריעה שאחריה היא "עשה טוב". מי שישקיע את כל חייו בהימלטות מעבירות והתמודדות מוצלחת עם יצריו, הרי שהוא בבחינת עושה נירין בלבד,

ועל פני עמוד שלם משטרע כאן דיון; האם ישנו צד חיובי בעשיה זו, כשאין אחריה מאומה. משל לנהג משאית גדולה וכבידה, שביקש להגיע לארץ המרוחקת כמה עשרות אלפי ק"מ. טרם צאתו לדרך הוא קיבל הנחיה מדוקדקת על המסלול, על מקומות האוכל והמנוחה, תחנות הדלק, ואזהרה שקטעי דרך ארוכים הנם שוממים לחלוטין, ולא יהיה מי שיבוא לתקן קילקול כלשהו. הנהג הזהיר עשה את כל המצווה עליו, ואכן התייצב כעבור שבועות אחדים בשערי העיר הנכספת. נכנס שם לתחנת המשטרה וביקש שכר על שהצליח לעשות את כל הדרך הזו ללא תאונה, טעות ועבירת תנועה.

השוטר המופתע לא הבין על מה השכר, ואמר לנהג: העובדה שנסעת נכון היתה בעזרך להגיע לכאן בשלום, ועתה יכול אתה לפרק את הסחורה, למכור ולהרויח. "אבל המשאית שלי ריקה", ענה הנהג הנבוך... (הגר"א מילר ז"ל).

זהו מהדר מופלג ב"סור מרע"! מתוך הבנה מוטעית על הצורך הנפשי לקשר בין האדם לחברה, נובעת הבריחה מהמציאות, שחז"ל מגדירים אותה: "אתגרה בשינה" (ע"ז יט/ב). זו הנחה שניתן להצליח בריחוק מחברה אנושית, והנמצא בדד אינו נכשל בדבורים אסורים.

טעות להתמודד עם החיים על ידי התנתקות. בריחה מהמציאות היא תוצאה של פחד מוגזם מפני כשלו, פחד הנובע מגאווה של חלשים. זה חשש שמא אחרים ידברו עליו רע, ומשלה את עצמו שאינו רוצה לדבר רע על אחרים. בעל חרדות זה שניתק עצמו מהחברה, חש בטוח רק בשעה שאיש אינו לצדו, והנטיה לבדידות מעניקה לו אשליה של הגנה מכל הסביבה, מלשון הרע, רכילות, שקרים, כעסים וקללות, ושאר דברים רעים הנמצאים בחברה.

התנהגות זו היא אשליה של פתרון, בעוד שבאמת היא נובעת מחולשה נפשית, המבריחה את בעל הנפש החלשה לפינות האפילות של החיים, כמו עכבר, שהוא סמל מוגי הלב (הוריות ג/א: "הכל שולטין בעכבריין"). "הגבורה" שלו באה לידי ביטוי אך ורק בחושך ובמסתור - "התגרות בשנה" בלשון חז"ל.

בריחה כזו אינה ביטוי לגבורה של כח עמידה בפני לחץ חברתי, אלא להפך, כך נראים השבורים, העצלים וחסרי הרצון והיכולת לעמוד בלחצים ובהתמודדויות, כששעות שינה ארוכות ביום ובלילה, היא אחת הסמפטומים הבולטים של מחלה זו.

התנתקות מהחברה נחשבת כסטיה מדרך ה' הישרה! על כך לא נכון להפנות עורף לבני האדם, כולנו בניו של הקב"ה, על כן אמרו חז"ל: "לעולם תהא דעתו של האדם מעורבת עם הבריות" (כתובות יח/ב).

אין הכונה לחברה של רשעים, טיפשים וחוטאים הדומים לבהמה (מס"י ה'), מהם באמת צריך לברח, עליהם אמר הנביא: "מי יתנני במדבר מלון ארחים" (ירמיהו ט/א). גם הרמב"ם המליץ לעזוב חבורת רשעים, אפילו אם לשם כך יש לגור במערות אשר במדבר (דעות ו/א).

נושאים אלה על פי סדרת הדף היומי

נלקחו מתוך סדרת הספרים:

"שיעורים בהגדות חז"ל"

על פי סדר הספר "עין-יעקב"

תשעה-עשר חלקים.

אפשר להשיג אצל:

משפחת גבהרד

רח' משך-חכמה 35
מודעין עילית. מיקוד 71919
טלפון 08-97 44 666
מבצע על כל הסדרה: משלוח עד הבית!
"המשלוח עלינו"
לזיכוי הרבים מצוה להפיץ דף זה,
כהקדמה לשבוע של הדף היומי העולמי

לתגובות:

gebhard@bezeqint.net

שעורים בהגדות חז"ל

מהדורה קלאסית
בכריכה יפה עם ציפוי למינציה
550
18 כרכים
כולל הוצאה 2 ספרי השבת החדשים

2 ספרי השבת החדשים
המקבילים

מהדורת חתנים ממוצרת
בכריכה דמוי עור יפה, חזקה ונוחה
700
18 כרכים
כולל הוצאה 2 ספרי השבת החדשים